Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Indledning

1.1 Baggrunden for lovforslaget

1.1.1. Lovforslaget indeholder enkelte ændringer i forhold til den gældende inatsisartutlov om Ombudsmanden for Inatsisartut. Ombudsmandsloven er blevet ændret i 2009 og 2017, og lovændringerne i 2009 og 2017 er blandt andet foretaget på baggrund af ønsket om, at lovgivningen vedrørende den grønlandske ombudsmandsinstitution afspejler eventuelle ændringer i den danske ombudsmandslov. Under 1. behandlingen i Inatsisartut (tidligere Landstinget) på efterårssamlingen i 1993 blev det blandt andet fremført, at Inatsisartut (tidligere Landstinget) burde holde sig løbende orienteret om de ændringer, som gennemførtes i den danske ombudsmandslov, som var grundlaget for den grønlandske lov.

1.1.2. Det følger af § 4, stk. 2, i lov om Folketingets Ombudsmand, at ombudsmanden afskediges fra udgangen af den måned, hvori vedkommende fylder 70 år.

Af § 4, stk. 2, i den gældende inatsisartutlov om Ombudsmanden for Inatsisartut fremgår det, at ombudsmanden afskediges fra udgangen af den måned, hvori ombudsmanden fylder 65 år.

På baggrund heraf foreslås aldersgrænsen for pligtmæssig afskedigelse af ombudsmanden forhøjet fra de nuværende 65 år til 70 år.

1.1.3. Det følger af § 2, stk. 2, i lov om Folketingets Ombudsmand, at ombudsmanden skal have bestået juridisk kandidateksamen.

Af § 3, stk. 2, i den gældende inatsisartutlov om Ombudsmanden for Inatsisartut fremgår det, at ombudsmanden skal have bestået en juridisk embedseksamen. Juridisk embedseksamen er en forældet betegnelse, som ikke længere anvendes.

Forslaget til ny inatsisartutlov om Ombudsmanden for Inatsisartut indeholder en uddannelsesmæssig præcisering, så Ombudsmanden for Inatsisartut efter lovforslaget skal have bestået juridisk kandidateksamen.

FM 2026/205
Sagsnr.: 01.25.01/26FM-LABU-00205

Denne ændring sikrer, at inatsisartutloven anvender samme formulering som i den danske ombudsmandslov og som anvendes i retsplejelov for Grønland.

1.1.4. Det fremgår af § 25, stk. 1, i den gældende ombudsmandslov, at ombudsmanden lønnes som Generalsekretæren for Inatsisartut.

Med lovforslaget foretages der en konsekvensændring i lovens § 25, stk. 1, hvilket skyldes en organisationsændring i Bureau for Inatsisartut pr. 1. august 2021, hvor Bureau for Inatsisartut overgik til en direktionsmodel. I den forbindelse blev titlen "Generalsekretær" ændret til "Direktør".

1.1.5. Det fremgår derudover af § 25, stk. 1, i den gældende ombudsmandslov, at ombudsmanden har ret til eftervederlag og pension efter de for Naalakkersuisut gældende regler. § 25, stk. 2, i den gældende ombudsmandslov indeholder regler om, at ombudsmanden i stedet kan vælge at få indbetalt pensionsbidrag til en pensionsordning på grundlag af ombudsmandens løn. Formuleringerne i gældende lovgivning har givet anledning til uklarhed om ombudsmandens eftervederlags- og pensionsforhold.

§ 25 i lovforslaget er omskrevet og præciseret for at undgå uklarheder. Ombudsmandens lønforhold er reguleret i lovforslagets § 25, stk. 1, mens ombudsmandens pensionsforhold er reguleret i lovforslagets § 25, stk. 2. Endelig er ombudsmandens eftervederlag reguleret i lovforslagets § 25, stk. 3.

1.1.6. Derudover er det fundet nødvendigt at lovfæste ombudsmandens mulighed for anvisning af en personalebolig efter de herom gældende regler.

1.1.7. Endelig indeholder lovforslaget sproglige præciseringer af den grønlandske lovtekst. Der er alene tale om sproglige rettelser eller præciseringer, som ikke ændrer lovens materielle bestemmelser.

1.2 Fremsættelse af samlet lovforslag
På baggrund af ønsket om overskuelig lovgivning uden anvendelse af ændringslove fremsættes lovforslaget som et samlet forslag til ny inatsisartutlov om Ombudsmanden for Inatsisartut.

2. Hovedpunkter i lovforslaget

2.1 Materielle ændringer i lovteksten

2.1.1. Af § 3, stk. 2, i den gældende inatsisartutlov fremgår det, at ombudsmanden skal have bestået juridisk embedseksamen. Med lovforslaget foreslås det, at begrebet juridisk kandidateksamen fremover anvendes som uddannelsesmæssig betegnelse.

Med denne ændring er der overensstemmelse mellem lovtekstens terminologi og terminologien anvendt i lov om Folketingets Ombudsmand og lov nr. 305 af 30. april 2008 om Retsplejelov for Grønland med senere ændringer.

2.1.2. Det fremgår af § 1 i inatsisartutlov nr. 20 af 23. november 2015 om alderspension med senere ændringer, at pensionsalderen er 67 år.

Af § 4, stk. 2, i den gældende inatsisartutlov om Ombudsmanden for Inatsisartut fremgår det, at ombudsmanden afskediges fra udgangen af den måned, hvori ombudsmanden fylder 65 år. Den pligtige afgangsalder er med den gældende ombudsmandslov lavere end den vedtagne alderspensionsalder. Med lovforslaget foreslås det, at ombudsmanden afskediges fra udgangen af den måned, hvori ombudsmanden fylder 70 år.

2.1.3. Af § 25, stk. 1, i den nugældende inatsisartutlov fremgår det, at ombudsmanden lønnes som Generalsekretæren for Inatsisartut. Med lovforslaget foreslås det, at ombudsmanden lønnes som den øverste embedsmand i Bureau for Inatsisartut, idet betegnelsen "Generalsekretær" ikke længere anvendes.

2.1.4. Regler om ombudsmandens ret til pension er i den nugældende inatsisartutlov fastsat i § 25, stk. 1-2. I § 25, stk. 1, er fastsat, at ombudsmanden har ret til pension og efterlevelag med videre efter de for medlemmer af Naalakkersuisut gældende regler. I § 25, stk. 2, er fastsat, at ombudsmanden kan begære, at Inatsisartut i stedet indbetaler pensionsbidrag til en af ombudsmanden valgt pensionsordning på grundlag af ombudsmandens løn.

Også medlemmer af Naalakkersuisut optjener imidlertid i dag pension gennem indbetaling af pensionsbidrag til en pensionsordning i form af en ratepension, en livslang pension eller en kombination heraf, jf. § 17 i Landstingslov om vederlag m.v. til medlemmer af Inatsisartut og Naalakkersuisut m.v. (Landstingslov nr. 22 af 18. december 2003 med senere ændringer). Pensionsordningen oprettes i en pensionskasse omfattet af lov om forsikringsvirksomhed, et livs- eller pensionsforsikringsselskab, der har Finanstilsynets tilladelse til at drive forsikringsvirksomhed, eller i et pengeinstitut, der har hjemsted eller fast driftssted i Grønland og har Finanstilsynets tilladelse til at drive pengeinstitutvirksomhed her i landet.

En videreførelse af bestemmelserne om alternative pensionsrettigheder for ombudsmanden giver herefter ikke mening.

Det foreslås på denne baggrund fastsat, at ombudsmanden modtager pension efter de for medlemmer af Naalakkersuisut gældende regler. Dette indebærer, at der løbende indbetales et pensionsbidrag fra Grønlands Selvstyre på 10 % og et tilbageholdt egenbidrag på 5 % til den af ombudsmanden valgte pensionsordning.

Samtidig foreslås det præciseret, at pensionsbidrag og egenbidrag beregnes på grundlag af ombudsmandens løn, medregnet et eventuelt personligt tillæg, jf. stk. 1, 2. pkt.

2.1.5. Regler om ombudsmandens ret til eftervederlag er i den nugældende inatsisartutlov fastsat i § 25, stk. 1. Det fremgår heraf, at ombudsmanden har ret til eftervederlag efter de for medlemmer af Naalakkersuisut gældende regler.

Bestemmelsen om eftervederlag suppleres af en bestemmelse (§ 25, stk. 4), som giver ombudsmanden ret til 3 måneders fratrædelsesløn, såfremt ombudsmanden fratræder uden varsel, d.v.s. hvis ombudsmanden afskediges i medfør af § 1, stk. 2, eller ikke genvælges efter et valg til Inatsisartut, jf. § 1, stk. 1. Ombudsmanden kan således ikke oppebære fratrædelsesløn, hvis ombudsmanden selv har forlangt sig afskediget, jf. § 4, stk. 1, eller er afskediget som følge af, at ombudsmanden har nået den obligatoriske fratrædelsesalder, jf. § 4, stk. 2.

Eftervederlagsordningen for ombudsmanden har til formål at sikre en fratrådt ombudsmand mod tab af indtægt i en overgangsperiode efter fratrædelsen, idet det ikke er sikkert, at en fratrådt ombudsmand straks kan genoptage sit tidligere erhverv ved sin fratræden.

Som en konsekvens af, at den obligatoriske fratrædelsesalder for ombudsmanden foreslås hævet til 70 år, foreslås eftervederlagsretten samtidig begrænset, således at ombudsmanden ikke kan oppebære eftervederlag efter udgangen af den måned, hvori ombudsmanden fylder 70 år. Baggrunden herfor er, at det må have formodningen imod sig, at en fratrådt ombudsmand påtænker at genoptage sit tidligere erhverv efter at være fyldt 70 år.

Retten til fratrædelsesløn, såfremt ombudsmanden må fratræde uden varsel, foreslås opretholdt under hensyn til de særlige omstillingsvanskeligheder, som er en følge af hvervet. Det må således forekomme mindre realistisk, at ombudsmanden overgår til beskæftigelse hos en myndighed, som ombudsmanden under sit virke har kontrolleret, ligesom ombudsmanden som en konsekvens af lovforslagets § 5, stk. 2, er afskåret fra under sit hverv at have tilknytning til det private erhvervsliv.

Derudover foreslås og præciseres det, at funktionsperioden som ombudsmand ved beregning af varigheden af et eventuelt eftervederlag sker efter de for Naalakkersuisut gældende regler. De gældende regler fremgår af landstingslov nr. 22 af 18. december 2003 om vederlag m.v. til medlemmer af Landstinget og Landsstyret m.v. med senere ændringer. Endvidere foreslås det, at eftervederlaget beregnes på baggrund af ombudsmandens løn, medregnet et eventuelt personligt tillæg, ydet i henhold til § 25, stk. 1, 2. pkt.

De foreslåede ændringer vedrørende ombudsmandens løn- og pensionsforhold er således en kodificering af praksis.

2.1.6. Endvidere foreslås det, at ombudsmanden har mulighed for at blive tildelt en personalebolig efter de gældende regler herom, som fremgår af landstingsforordning nr. 2 af 12. maj 2005 om leje af boliger med senere ændringer, hvor forordningens kapitel 2 omhandler anvisningsregler.

Af den gældende ombudsmandslov fremgår det, at ombudsmanden ved sin til- og fratræden har ret til frirejse og flyttegodtgørelse. Bestemmelse omtaler ikke ret til anvisning af personalebolig. For at undgå usikkerhed om, at den til enhver tid udnævnte ombudsmand har ret til anvisning af personalebolig er det fundet nødvendigt at lovfæste ombudsmandens mulighed for at blive anvist en personalebolig efter de gældende regler.

Formandskabet for Inatsisartut har haft anledning til at tage stilling til og beslutte, at ombudsmanden kan tildeles en personalebolig på samme vilkår som de ansatte medarbejdere ved Ombudsmanden for Inatsisartut. Bestemmelsen om tildeling af personalebolig er således en kodificering af praksis.

2.1.7. Fremsendelse af meddelelser til vedkommende medlem af Naalakkersuisut
Endelig fremgår det af §§ 10, 11 og 23 i den gældende inatsisartutlov, at ombudsmandens meddelelser efter disse bestemmelser blandt andet skal sendes til Naalakkersuisut. Bestemmelsernes formulering skal ses i lyset af den historiske forståelse ved Naalakkersuisut af, at Naalakkersuisut tidligere har været anset som en enhedsforvaltning. Naalakkersuisuts opfattelse i sagen er senest omtalt i afsnit 3.8 i ombudsmandens beretning for 2022.

Med udstedelse af selvstyrets bekendtgørelse nr. 28 af 13. juli 2022 om Forretningsorden for Naalakkersuisut er det fastslået, at hvert medlem af Naalakkersuisut bistås af en administration, der organiseres i et eller flere departementer. Dette er en ændring i forhold til bekendtgørelse fra 2017, hvor administrationen tidligere blev anset for at være organiseret som en enhedsforvaltning.

På baggrund heraf foreslås det med lovforslaget, at ombudsmandens meddelelser efter lovforslagets §§ 10, 11 og 23 fremover sendes til det ressortansvarlige medlem af Naalakkersuisut, og dermed ikke længere til det samlede Naalakkersuisut.

2.2. Ajourføring af bemærkningerne til lovens bestemmelser
Bemærkningerne til lovens enkelte bestemmelser præciseres i overensstemmelse med de ovenfor beskrevne ændringer.

Derudover er bemærkningerne til lovens § 7, stk. 3, om ombudsmandens virksomhed ajourført, idet ombudsmanden i 2017 har besluttet sig for, at det daværende Greenland Business A/S S

(nu Nalik Ventures) skal være omfattet af ombudsmandens virksomhed i samme omfang, som selskabet er omfattet af sagsbehandlingsloven og offentlighedsloven.

Endvidere er der med lovforslaget angivet supplerende bemærkningerne til lovens § 10. Bestemmelsens bemærkninger afspejler ombudsmandens generelle praksis på området.

Endelige er der foretaget ajourføringer af bemærkninger til enkelte af forslagets øvrige bestemmelser.

2.3 Ikrafttræden
Lovforslaget foreslås at træde i kraft den 1. november 2026.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige
Forslaget forventes ikke at have konsekvenser for det offentlige.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet
Forslaget forventes ikke at have konsekvenser for erhvervslivet.

5. Konsekvenser for miljø, natur og folkesundhed
Forslaget forventes ikke at have konsekvenser for miljø, natur og folkesundhed.

6. Menneskerettigheder og konsekvenser for borgerne
Forslaget vurderes ikke at indebære ændring af borgeres retsstilling, ligesom forslaget hverken implementerer eller gør indskrænkninger i menneskerettigheder, som grundloven, den europæiske menneskerettighedskonvention eller andre konventioner tilsikrer borgerne.

7. Konsekvenser for udenrigsrelationer og regionalpolitik, samt øvrige konsekvenser
Forslaget vurderes at være uden konsekvenser for udenrigsrelationer og uden regionalpolitiske konsekvenser, ligesom forslaget ikke forventes at have andre væsentlige konsekvenser.

8. Høring af myndigheder og organisationer
Lovforslaget har været i høring i perioden 10. marts til 7. april 2026 hos følgende:

- Formandens Departement
- Departementet for Finanser og Skatter
- Departement for Udenrigsanliggender og Forskning
- Departementet for Fiskeri, Fangst, Landbrug og Selvforsyning
- Departementet for Boliger, Infrastruktur og Yderdistrikter
- Departement for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke
- Departementet for Børn, Unge og Familier
- Departementet for Sociale Anliggender, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender

- Departement for Natur og Miljø
- Departementet for Sundhed og Personer med handicap
- Departement for Boliger og Infrastruktur
- Avannaata Kommunia
- Kommune Kujalleq
- Kommune Qeqertalik
- Kommuneqarfik Sermersooq
- Qeqqata Kommunia
- Ini A/S
- Nalik Ventures A/S
- Grønlandske Advokater
- Transparency International Greenland

Forslaget har i samme periode været i offentlig høring på Inatsisartuts hjemmeside.

Høringssvarene gennemgås i høringssvarsnotatet. Der henvises til bilag 1.

Bemærkninger til forslagets enkelte bestemmelser

Til kapitel 1 - Forholdet til Inatsisartut

Til § 1

Til stk. 1
Bestemmelsen om, at ombudsmanden følger valgperioden for Inatsisartut videreføres uændret. Det er et vigtigt træk ved den grønlandske ombudsmandsordning, at ombudsmanden vælges af det til enhver tid siddende Inatsisartut. Det er ganske væsentligt for ombudsmandens gennemslagskraft, at ombudsmanden har et politisk mandat fra Inatsisartut.

Til stk. 2
Bestemmelsen om, at ombudsmanden afskediges af Inatsisartut, hvis ombudsmanden ikke længere nyder tillid i Inatsisartut, videreføres uændret.

Bestemmelsen skal ses i lyset af lovens øvrige bestemmelser om uafhængighed, styring og kontrol. Det drejer sig blandt andet om valg af ombudsmand (§ 1, stk. 1), uafhængighed (§ 6, stk. 1), ombudsmandens budget og personale (§ 26), og bestemmelse om inhabilitet (§ 5, stk. 2). Derudover indeholder loven en bestemmelse om pligt til at rapportere til Inatsisartut (§ 10).

Sammenlagt regulerer disse bestemmelser de centrale spørgsmål om institutionens uafhængighed og styring og kontrol fra hvervgiveren – Inatsisartut.

Bestemmelser om fremgangsmåden ved valg og afskedigelse af ombudsmanden er ikke nærmere beskrevet i forslaget, idet sådanne bestemmelser reguleres af forretningsordenen for Inatsisartut.

Til § 2

Det er Lovudvalget i Inatsisartut, og ikke Formandskabet for Inatsisartut, der bestemmer, hvem der midlertidigt skal udøve ombudsmandshvervet, indtil Inatsisartut kan samles og vælge en ny ombudsmand.

Dette følger af landstingsbeslutning af den 26. oktober 1995, hvorved Landstingets Lovudvalg blev valgt som ressortudvalg for ombudsmandens virksomhed.

Til § 3

Til stk. 1

Bestemmelsen fastsætter, at ombudsmanden ikke er afskåret fra valg til Inatsisartut, Naalakkersuisut samt kommunale råd, men at et eventuelt valg udelukker, at ombudsmanden kan fortsætte hvervet som ombudsmand.

Vælges ombudsmanden i løbet af valgperioden til sådanne hverv, må pågældende fratræde. Bestemmelsen omfatter såvel kommunal- som bygdebestyrelser.

Bestemmelsen om, at et medlem af Inatsisartut ikke kan udføre hvervet som ombudsmand, anses for nødvendigt for at sikre ombudsmandens uafhængighed fra Inatsisartut.

Til stk. 2
Bestemmelsen fastsætter, at ombudsmanden skal have bestået juridisk kandidateksamen. Uddannelseskravet understreger ombudsmandsembedets juridiske karakter. Se i den forbindelse lovens § 19, hvoraf det fremgår, at ombudsmandens bedømmelsesgrundlag i første række er gældende ret.

Til § 4

Til stk. 1
Bestemmelsen angår ombudsmandens eget ønske om at fratræde hvervet. Bestemmelsen fastslår, at ombudsmanden med 6 måneders varsel kan forlange sig afskediget til udgangen med en måned.

Til stk. 2
Bestemmelsen indebærer navnlig, at Inatsisartut skal vælge en ny ombudsmand på den samling, som ligger nærmest forud for ombudsmandens afskedigelse efter ansøgning eller efter alder. Den hidtil gældende tvungne pensionsalder på 65 år for ombudsmanden ændres til 70 år, hvilket indebærer, at ombudsmanden skal fratræde hvervet fra udgangen af den måned, hvori ombudsmanden fylder 70 år, og at en person, som er fyldt 70 år, ikke kan vælges til ombudsmand.

Til § 5

Til stk. 1
Det fremgår af bestemmelsen, at en sætte-ombudsmand ikke alene skal vælges efter hvert valg til Inatsisartut, men tillige ved embedsledighed. Valg af sætte-ombudsmand ved embedsledighed vil normalt kunne afvente den førstkommende ordinære inatsisartutsamling.

Til stk. 2
Baggrunden for bestemmelsen følger af almindelige offentligretlige principper om habilitet, at den, der er inhabil ved behandlingen af en sag, skal afstå fra enhver ekspedition i sagen. Det er

herefter op til den inhabiles hvervgiver, i dette tilfælde Lovudvalget i Inatsisartut, at tage stilling til, hvorledes sagen skal ekspederes.

Som en konsekvens af, at ombudsmanden erklærer sig inhabil, er ombudsmandens personale afskåret fra enhver behandling af den pågældende sag. Ombudsmanden eller dennes personale vil dog fortsat kunne foretage rent ekspeditionsmæssige skridt i sagen, såsom oversættelse af dokumenter, indhentelse af nærmere specificerede sagsakter og lignende.

Bestemmelsen lovfæster endvidere den hidtil anvendte praksis, som er aftalt mellem ombudsmanden og Lovudvalget i Inatsisartut om, at sager, hvori ombudsmanden erklærer sig inhabil, fremsendes til Lovudvalget.

Til stk. 3
Kompetencen til at meddele samtykke til ombudsmandens hverv er fortsat tillagt Lovudvalget, som er det udvalg i Inatsisartut, som i øvrigt behandler spørgsmål om ombudsmandens virksomhed. Bestemmelsen fastsætter, at ombudsmanden uændret skal indhente Lovudvalgets samtykke til at få hverv i en forening.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med kravet til ombudsmandens uafhængighed.

Til § 6

Til stk. 1
Ombudsmandens uafhængighed af Inatsisartut har navnlig den konsekvens, at Inatsisartut ikke kan pålægge ombudsmanden at tage en bestemt sag op til behandling, forbyde ombudsmanden at behandle en sag eller pålægge ombudsmanden, at behandlingen af en sag skal have et bestemt resultat.

Uafhængigheden er i praksis blevet understreget af det forhold, at Inatsisartut og dets udvalg har afholdt sig fra at tage stilling til eller kritisere ombudsmandens udtalelser.

Udover at Inatsisartut udfører kontrol med forvaltningen gennem ombudsmandsembedet, foregår kontrollen såvel gennem udvalgene i Inatsisartut ved samråd med medlemmerne af Naalakkersuisut som gennem udvalgenes øvrige behandling af sager i henhold til Inatsisartutlov nr. 26 af 18. november 2010 om Inatsisartut og Naalakkersuisut og Forretningsordenen for Inatsisartut. Såfremt Inatsisartut skulle beslutte at ikraftsætte lovgivning om undersøgelseskommissioner, vil kontrollen fra Inatsisartut ligeledes kunne gennemføres gennem disse.

For at mindske eventuelle tvivlsspørgsmål om, hvorvidt Inatsisartut eller dets udvalg har forholdt sig til en sag på en måde, som afskærer ombudsmanden fra at tage en sag under behandling eller fortsætte behandlingen af en sag, har Lovudvalget og ombudsmanden i maj 1998 i en

samarbejdsaftale aftalt, dels at ombudsmanden stiler sin forespørgsel herom til Lovudvalget med kopi til det pågældende andet udvalg, dels at Lovudvalget koordinerer formidlingen af de øvrige Inatsisartutudvalgs underretninger til ombudsmanden om udfaldet af udvalgsbehandling af en sag. Den indgåede samarbejdsaftale mellem Lovudvalget og ombudsmanden er optrykt i ombudsmandens beretning for 1998, se herved side 11ff i den grønlandske og side 11f i danske udgave.

For at understrege ombudsmandsembedets formål og politiske neutralitet forudsættes det, at ombudsmanden selv i de enkelte sager vurderer, om Inatsisartut har forholdt sig til en sag på en måde, som afskærer ombudsmanden fra at foretage yderligere i sagen.

Til stk. 2
Bestemmelsen sikrer smidiggørelse af processen, såfremt Inatsisartut på et senere tidspunkt måtte ønske at fastsætte almindelige bestemmelser for ombudsmandens virksomhed.

Til kapitel 2- Ombudsmandens kompetence

Til § 7

Til stk. 1

Stk. 1, 1. pkt.
Bestemmelsen angiver, hvilke organer ombudsmanden har kompetence i forhold til. Det fremgår af bestemmelsen, at hovedreglen for ombudsmandens virksomhed er den offentlige forvaltning. Ombudsmanden har således fortsat ikke kompetence i forhold til Inatsisartut og dets udvalg.

Ombudsmanden kan som følge af sin uafhængighed af Inatsisartut ikke tage stilling til den virksomhed, som Inatsisartut udfører, hvorfor de stående udvalg under Inatsisartut eller ad-hoc udvalg nedsat af Inatsisartut falder uden for ombudsmandens virksomhed. Administrationen i Inatsisartut falder tilsvarende uden for ombudsmandens virksomhed.

Statens forvaltning i Grønland er ikke undergivet Ombudsmanden for Inatsisartuts kompetence, men er omfattet af Folketingets Ombudsmands kompetence.

Stk. 1, 2. pkt.
Bestemmelsen angiver, at ombudsmandens kompetence omfatter undersøgelse af frihedsberøvedes forhold på private institutioner m.v. Hermed sikres ombudsmanden adgang til at udføre sine opgaver efter den valgfri protokol til FN-konventionen mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf også på de private institutioner.

Inspektionerne foretages med henblik på om nødvendigt at styrke beskyttelsen af de frihedsberøvede mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Ved frihedsberøvelse forstås enhver form for tilbageholdelse eller anbringelse af en person i et offentligt eller privat forvaringssted, som den frihedsberøvede ikke har tilladelse til frit at forlade, jf. protokollens artikel 4. Afgørelsen om frihedsberøvelse skal være truffet af en offentlig myndighed, på opfordring af en offentlig myndighed eller med samtykke eller indvilligelse fra en offentlig myndighed.

Ombudsmandens udøvelse af inspektionsvirksomhed i henhold til tillægsprotokollen til torturkonventionen vil også omfatte undersøgelser af behandlingen af frihedsberøvede på private institutioner m.v., herunder adgang til alle private tilbageholdelsessteder og dertil hørende anlæg og faciliteter samt frihed til at vælge de steder, der besøges, og de personer, der tales med. Ombudsmanden skal i den forbindelse gives adgang til oplysninger om tilbageholdelsesstederne og de frihedsberøvede personer, herunder antal, behandling og forhold under frihedsberøvelsen. Under besøgene har ombudsmanden ret til at føre samtaler uden opsyn eller vidner med de frihedsberøvede og med enhver anden person, som efter ombudsmandens opfattelse kan give relevante oplysninger.

Stk. 1, 3. pkt.
Bestemmelsen angiver, at ombudsmandens kompetence også omfatter børns forhold på private institutioner m.v., som varetager opgaver umiddelbart i forhold til børn.

Det følger af bestemmelsen, at ombudsmandens kompetence omfatter »private institutioner m.v.« Heri ligger, at ombudsmanden ikke er kompetent i forhold til private enkeltpersoner, herunder almindelige børnefamilier.

Er der tale om institutioner eller andre juridiske personer, er det i princippet uden betydning, hvordan den pågældende virksomhed nærmere er organiseret, f.eks. i selskabs- eller fondsform.

Det er imidlertid en forudsætning, at der er tale om varetagelse af opgaver »umiddelbart i forhold til børn«. Det er herved markeret, at den pågældende institution m.v. for at være omfattet af ombudsmandens kompetence skal have en vis intensiv daglig berøring med børn.

Er en privat institution m.v. efter det anførte omfattet af ombudsmandens kompetence, gælder det hele dens virksomhed, i det omfang den kan siges at have tilknytning til børns forhold. F.eks. forudsættes ombudsmanden i forhold til private skoler at have kompetence i forhold til såvel den egentlige behandling af børn som de af skolens personalemæssige og økonomiske dispositioner, der har væsentlig betydning for børnenes forhold.

Derimod vil ombudsmanden ikke have kompetence i forhold til f.eks. personalespørgsmål, som ikke har tilknytning til behandlingen af børn.

I praksis må tvivlsspørgsmål om ombudsmandens kompetence afgøres af ombudsmanden ud fra en samlet vurdering.

Til stk. 2
Bestemmelsen fastsætter det udgangspunkt, som ombudsmanden hidtil har anlagt ved afgrænsning af sin kompetence i forhold til udvalg og nævn m.v., der løser konflikter mellem private.

Bestemmelsen indeholder en negativ afgrænsning af ombudsmandens kompetence, så ombudsmanden ikke har kompetence over for nævn, der træffer afgørelse i betryggende former, det vil sige eksempelvis domstolslignende og ofte med dommermedlemskab.

Ombudsmanden har, således som det fremgår af ombudsmandens beretninger og udtalelser, hidtil foretaget sin kompetenceafgrænsning ud fra en konkret vurdering af det vedkommende organs funktion, sammensætning og organisatoriske placering.

Således har ombudsmanden anset sig kompetent i forhold til at behandle klager over følgende organer:

- organer med administrative funktioner, der svarer til forvaltningsmyndigheders funktioner, eksempelvis at behandle ansøgninger om tilladelse, ydelse af tilskud eller lån, eksempelvis Erhvervsstøtteudvalget (se neden for),
- organer med funktion som klageorgan for offentlige myndigheders afgørelser eksempelvis Det Sociale Ankenævn og Boligklagenævnet,
- organer med den funktion at løse problemer af privatretlig karakter mellem to parter, såfremt organet er tillagt tilsyns- og kontrolbeføjelser, som hviler på offentligretligt grundlag,
- organer med funktion som legalitetstilsyn, eksempelvis Tilsynsrådet for De Grønlandske Kommuner, se også nedenfor.
- Kollegiale organer, hvor Inatsisartut's medlemmer i henhold til lov eller på andet grundlag besætter hele eller dele af organet, udgør ifølge ombudsmandens beretning for 1995, et specielt problem.

Problemet var i 1995 aktuelt i forhold til Erhvervsstøtteudvalget, og ombudsmanden konkluderede i sin kompetenceafgrænsning, at eftersom udvalget udfører funktioner, der svarer til almindelige forvaltningsmyndigheders funktioner blandt andet ved at træffe konkrete afgørelser efter ansøgning, og derfor opererer på den udøvende magts område og ikke som led i Inatsisartuts (tidligere Landstingets) almindelige virksomhed, er udvalget omfattet af ombudsmandens kompetence.

I en udtalelse fra 1998, som er omtalt i ombudsmandens beretning for 1998, har ombudsmanden anset sig for kompetent i forhold til Tilsynsrådet for de Grønlandske Kommuner, idet ombudsmanden også har tillagt det betydning, at man i styrelseslovsreformen i 1994 reducerede antallet af Inatsisartuts (tidligere Landstingets) repræsentanter i tilsynsrådet fra et flertal på 3 medlemmer til et mindretal på 2 medlemmer, netop med henvisning til kompetenceafgrænsningen i forhold til den kommende ombudsmandsinstitution.

Kompetenceafgrænsningsspørgsmålet har tillige foreligget i forhold til statens myndigheder:

Ombudsmanden har i 1998 anset sig for inkompetent i forhold til Det Grønlandske Pressenævn, som er en statsmyndighed, hvor samtlige medlemmer udpeges af justitsministeren.

Ombudsmanden har efterfølgende, den 24. marts 2009, anset sig for kompetent i forhold til det pressenævn, som Naalakkersuisut (tidligere Landsstyret) har nedsat i medfør af landstingslov nr. 17 af 19. november 2007 om medieansvar § 41. Ombudsmandens beslutning er truffet ud fra en samlet vurdering af de foreliggende oplysninger om det nye pressenævns arbejdsform og organisatoriske tilhørsforhold, som gør, at dette nævn ikke fuldt ud kan sidestilles med det statslige pressenævn i Grønland, og at der ikke er klare holdepunkter for, at anse nævnet som et tvistløsningsnævn i forvaltningsretlig forstand, som bør undtages fra ombudsmandens virksomhed.

Ombudsmanden anså sig i 2000 for kompetent til at behandle klager over Selvstyrets (tidligere Hjemmestyrets) og kommunernes sagsbehandling angående brug af CPR-numre.

Ombudsmanden har i 2001 givet Politimesteren i Grønland meddelelse om, at ombudsmanden har anset sig for kompetent i forhold til den ved landstingsforordningen om civile foranstaltninger mod smitsomme sygdomme nedsatte epidemikommission, hvor politimesteren er født formand, idet politimesteren i denne sammenhæng varetager en administrativ opgave for Selvstyret (tidligere Hjemmestyret).

Til stk. 3
Bestemmelsen er affødt af en række mere principielle problemer i afgrænsningen af ombudsmandens kompetence i forhold til selskaber og institutioner m.v., der ved lov eller administrativ beslutning inddrages under sagsbehandlings- og offentlighedslovens regler eller forvaltningsrettens ulovregulerede principper.

Bestemmelsen har samtidig til hensigt at løse det principielle problem, at Naalakkersuisut, som jo er omfattet af ombudsmandens kompetence, kan træffe afgørelser om ombudsmandens kompetence i anden sammenhæng. Initiativer, der vedrører beslutninger om omfanget af ombudsmandens kompetence, bør udgå fra Inatsisartut og ikke fra Naalakkersuisut.

Både sagsbehandlingslovens og offentlighedslovens § 1, stk. 2, indeholder en bemyndigelse til Naalakkersuisut til at fastsætte nærmere regler om, at forvaltningslovene skal gælde helt eller delvist for nærmere angivne selskaber, institutioner, foreninger m.v. som ikke kan henregnes til den offentlige forvaltning.

De kriterier, der er nævnt i både sagsbehandlings- og offentlighedsloven for, at et selskab, institution, forening, m.v. kan inddrages under sagsbehandlingslovens og offentlighedslovens regler er, at udgifterne ved organets virksomhed overvejende finansieres af Grønlands Selvstyre eller en kommune, eller at det skal gælde, i det omfang organet ved lov eller i henhold til lov har fået tillagt beføjelse til at træffe afgørelse på Grønlands Selvstyres eller kommunens vegne.

Naalakkersuisut (tidligere Landsstyret) har benyttet denne bemyndigelse over for boligselskabet INI A/S, hvilket skete ved Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 37 af 19. december 1996, som efterfølgende er blevet erstattet af Selvstyrets bekendtgørelse nr. 78 af 30. december 2021.

Bekendtgørelsen fra 1996 gav, som det fremgår af ombudsmandens beretning for 1997, anledning til tvivl og usikkerhed om omfanget af ombudsmandens kompetence i forhold til selskabet, der varetager opgaver af såvel offentligretlig som privatretlig karakter, ligesom det ikke klart fremgik af loven om selskabsdannelsen, på hvilke områder selskabet er tillagt beføjelse til at træffe afgørelser på Grønlands Selvstyres (tidligere Grønlands Hjemmestyres) eller en kommunes vegne.

Ombudsmanden foretog efter drøftelser med selskabet og dets ressortdirektorat den fornødne afgrænsning af sin kompetence ud fra en konkret vurdering af selskabets opgaver, hvilket medførte, at ombudsmanden indberettede mangler ved bekendtgørelsen til Inatsisartut og Naalakkersuisut (tidligere Landstinget og Landsstyret) i december 1997.

Ombudsmanden vil i hvert enkelt tilfælde, når et organ efter lov eller administrativ beslutning inddrages under de regler og principper, der gælder for den offentlige forvaltning, i nødvendigt omfang foretage en afgrænsning af sin kompetence i forhold til organet. Det forudsættes, at denne afgrænsning foretages i samarbejde med det pågældende organ.

Inatsisartut (tidligere Landstinget) fastsatte i den dagældende landstingslov nr. 13 af 11. november 2000 om fordeling af tips- og lottomidler § 2 (nu inatsisartutlov nr. 10 af 22. november 2011 om fordeling af midler fra visse spil § 7), at disse midler fordeles af Grønlands ldrætsforbund og Elite Sport Greenland. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at Naalakkersuisut (tidligere Landsstyret) med hjemmel i sagsbehandlingsloven kan sætte sagsbehandlingsloven i kraft for disse to organisationer. Dette er endnu ikke sket, og ombudsmanden har ikke været forelagt spørgsmålet om sin eventuelle kompetence i forhold til disse organisationer.

Ombudsmanden har den 17. februar 2017 besluttet sig for, at det daværende Greenland Business A/S nu Nalik Ventures skal være omfattet af ombudsmandens virksomhed i samme omfang, som selskabet er omfattet af sagsbehandlingsloven og offentlighedsloven i medfør af § 10, stk. 2, i inatsisartutlov nr. 20 af 3. december 2012 om erhvervsfremme af landbaserede erhverv med senere ændringer. Beslutningen er offentliggjort på ombudsmandens hjemmeside den 24. februar 2017, og er nærmere omtalt i afsnit 1.3 i ombudsmandens beretning for 2017.

Inatsisartut har endvidere i Inatsisartutlov nr. 12 af 22. november 2011 om uddannelsesstøtte givet hjemmel til, at Naalakkersuisut kan delegere administrationen af uddannelsesstøttereglerne til en privat virksomhed.

Det fremgår af lovforslagets bemærkninger, at ved en sådan delegation, vil den private virksomhed være omfattet af sagsbehandlingsloven.

Ombudsmanden har ikke været forelagt spørgsmålet om sin kompetence i forhold til en sådan privat virksomhed.

Ombudsmandens afgrænsning af sin kompetence i forhold til det organ, der inddrages under forvaltningslovgivningens regler, forventes ikke at afvige afgørende fra ombudsmandens kompetenceafgrænsning i forhold til nævn, udvalg m.v. Se herved forslagets § 7, stk. 2.

Dette indebærer blandt andet, at ombudsmanden vil foretage en konkret vurdering af vedkommende organs administrative funktioner, organisatoriske placering, rekurssystem, m.v. med henblik på at afklare, i hvilket omfang organet kan inddrages under ombudsmandens kompetence.

Til § 8

Bestemmelsen er udtryk for et grundlæggende forfatningsretligt princip om, at det lokale selvstyre skal respekteres.

Bestemmelsen har navnlig den konsekvens, at ombudsmanden skal respektere den kommunale budgetmagt og skal lægge til grund, at det er kommunalbestyrelsen, der inden for rammerne af gældende ret, fordeler kommunens ressourcer.

Bestemmelsen indebærer videre, at hvor der er tale om skønsmæssige kommunale afgørelser, må ombudsmanden respektere den lokalpolitiske afvejning inden for gældende rets rammer og den deraf følgende mulige forskellighed mellem kommunerne.

Til § 9

Bestemmelsen angiver en begrænsning i ombudsmandens bedømmelsesgrundlag.

Bestemmelsen tilsigter en tydeliggørelse af den gældende retstilstand, hvorefter kirkens styrelsesmæssige forhold er at betragte som administrativ virksomhed, som er undergivet ombudsmandskontrol, hvorimod folkekirkens forkyndelsesgrundlag og trossætninger ikke kan inddrages under ombudsmandens kontrol, idet reglerne for denne del af folkekirkens virksomhed er forfatningsmæssigt reguleret af grundlovens § 4, og ikke er undergivet lovgivers kompetence efter grundlovens § 66.

Til § 10

Til stk. 1
Bestemmelsen fastslår, at beretningen indgives til Inatsisartut til behandling på efterårssamlingen i Inatsisartut.

Det forudsættes, at ombudsmanden indgiver årsberetningen til Lovudvalget. Det er i øvrigt op til Inatsisartut at afgøre, hvorledes den årlige beretning skal behandles i Inatsisartut.

Inatsisartut har de seneste år taget stilling til årsberetningerne gennem beslutningsforslag fremsat af Lovudvalget.

Ombudsmanden supplerer den lovpligtige information ved at udlægge de offentliggjorte beretninger på ombudsmandens hjemmeside www.ombudsmand.gl. Endvidere har ombudsmanden, efter aftale med Lovudvalget, besluttet, med virkning fra og med beretningsåret 2009, løbende at udlægge de sager på hjemmesiden, som ombudsmanden påtænker at optage i årsberetningen.

Ombudsmanden har fra beretningsåret 2018 ændret beretningens layout og opbygning, så beretningen fremover kort omtaler udvalgte sager, som offentliggøres i sin helhed på ombudsmandens hjemmeside. Tilsvarende offentliggøres inspektionsrapporter i sin helhed på hjemmesiden. Afsnit 1 i beretningen for 2018 redegør for bevæggrundene for de foretagne ændringer.

Til stk. 2
Bestemmelsen må anses for at stemme med almindelige grundsætninger om »fair trial«.

Til § 11

Det forudsættes, at ombudsmanden opretholder sin hidtidige praksis med hensyn til at gøre opmærksom på uklarheder i bestående lovgivning eller mangler, der har tilknytning til de vurderinger, der indgår i begrebet retssikkerhed, og ikke på grundlag af politiske vurderinger af de vedtagne love og administrative bestemmelser.

Det følger af, at ombudsmanden ikke har kompetence i forhold til Inatsisartut, at ombudsmanden ikke kan give meddelelse efter denne bestemmelse, såfremt Inatsisartut har taget stilling til forholdet.

For så vidt angår ombudsmandens adgang til at fremkomme med bemærkninger til eksisterende eller foreslået lovgivning som national forebyggende mekanisme i medfør den valgfri protokol til FN's torturkonvention, henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 17. Underretninger gives i praksis til Lovudvalget i Inatsisartut samt til Naalakkersuisut.

Af typer af mangler ved regler, som ombudsmanden eksempelvis vil kunne give meddelelse om, kan anføres:

- Uoverensstemmelse mellem reglens grønlandske og danske tekst.
- Uklarhed om reglens anvendelsesområde.
- En administrativ regels manglende eller tvivlsomme lovhjemmel.
- Uoverensstemmelser mellem to sæt administrative regler eller to lovregler.
- Uoverensstemmelse mellem selvstyrets lovgivning og de generelle regelsæt, som selvstyret er bundet af, herunder selvstyreloven, Grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.
- Uklar rekurs.
- Uhjemlet praksis.

Meddelelser efter denne bestemmelse skal sendes til Inatsisartut og det respektive medlem af Naalakkersuisut. Såfremt der er mangler ved kommunale bestemmelser skal ombudsmanden give meddelelse til vedkommende kommunalbestyrelse.

Til § 12

Til stk. 1
Bestemmelsen om, at enhver kan klage til ombudsmanden, indebærer, at der eksempelvis ikke kan opstilles krav om, at klager er personretlig myndig, har dansk statsborgerskab eller bor i Grønland.

Der kræves som udgangspunkt ikke, at klager har partsstatus eller har retlig interesse i sagen. Dog kræver ombudsmanden i sager, der vedrører enkeltpersoners private forhold, samtykke eller en fuldmagt fra parten i sagen, såfremt klagen er fremsat af en anden person end parten. Ombudsmanden sikrer sig derved partens indforståelse med, at ombudsmanden som led i sin sagsbehandling indhenter oplysninger om partens private forhold, der eventuelt gengives i ombudsmandens udtalelse.

Ombudsmanden vil dog kunne afvise klagere uden væsentlig eller rimelig interesse i sagen, se også bemærkningerne til lovforslagets § 14, stk. 1.

Myndigheders klager over andre myndigheder vil som udgangspunkt ikke blive behandlet af ombudsmanden. Imidlertid har ombudsmanden, således som det fremgår af ombudsmandens beretning for 1996, side 21 i den dansksprogede udgave og side 27 i den grønlandsksprogede udgave, anset sig for kompetent i forhold til behandling af en klage fra en offentlig myndighed over en anden, idet klager i den konkrete sag var at sidestille med en privat part i sagen.

Ombudsmanden er ikke forpligtet til at behandle en klage fra Inatsisartut eller et af dets udvalg, idet det er en konsekvens af, at ombudsmanden er uafhængig af Inatsisartut, at ombudsmanden ikke er undergivet instruktion af Inatsisartut og dets organer.

Bestemmelsen i stk. 1, 2. punktum tager sigte på at sikre, at såvel personer, som er administrativt frihedsberøvet i henhold til psykiatrilovgivningen som personer, som er frihedsberøvet som led i en kriminalretlig efterforskning eller som en kriminalretlig sanktion, uden censur fra den frihedsberøvende myndighed, kan klage til ombudsmanden.

I forhold til Ombudsmanden for Inatsisartut vil dette betyde, at også frihedsberøvede personer i Grønland eller Danmark vil kunne klage over Selvstyret og kommunerne, uden at det kommer til den frihedsberøvende myndigheds kendskab.

Bestemmelsen tilsigter at give frihedsberøvede samme diskretion ved henvendelser til Ombudsmanden for Inatsisartut som til Folketingets Ombudsmand.

Den del af bestemmelsen, som er af retsplejemæssig karakter, og som vedrører den personkreds, der er frihedsberøvet, i en institution, som ikke er omfattet af ombudsmandens kompetence efter § 7, skal dog først forhandles med rigsmyndighederne.

Justitsministeriet har i brev af 8. marts 2001 meddelt Inatsisartut, at ministeriet ikke har bemærkninger til bestemmelsen.

Til stk. 2
Bestemmelsen indebærer, at anonyme klager, og klager, som ikke angiver en adresse, hvortil meddelelser om ombudsmandens behandling af sagen kan sendes, normalt ikke vil blive behandlet af ombudsmanden.

Inden ombudsmanden påbegynder behandling af en modtaget klage, sikrer ombudsmanden sig, at klager er fremkommet med de fornødne identifikationsoplysninger. Hvis det ikke er muligt at identificere klageren, beder ombudsmanden af retssikkerhedsmæssige hensyn klager om at oplyse navn og adresse.

Til stk. 3
Klagefristen på et år skal forstås absolut således, at der ikke er hjemmel til at dispensere fra fristen. Ombudsmanden skal derfor have modtaget klagen senest på etårsdagen for det påklagede forhold.

Ombudsmanden har hidtil anlagt en restriktiv fortolkning af klagefristens påbegyndelsestidspunkt således, at klagefristen regnes at løbe fra den dag, hvor der blev truffet endelig afgørelse i sagen.

Begrundelsen for en restriktiv fortolkning af klagefristen er hensynet til at skabe ensartethed i ombudsmandens behandling af de indgåede klager fra alle geografiske dele af Grønland. Endvidere tages der hensyn til den myndighed, der har taget stilling i sagen således, at myndigheden skal kunne indrette sig på, at en sag er afsluttet. Endelig skal den restriktive fortolkning ses i sammenhæng med, at ombudsmanden, såfremt betingelserne herfor er til stede, vil kunne indlede en sag af egen drift på grundlag af en for sent indkommen klage. Se i øvrigt bemærkningerne til lovforslagets § 14, stk. 1.

Til stk. 4
Bestemmelsen fastslår, at ombudsmanden, i tilfælde, hvor den højeste administrative myndigheds stillingtagen er foranlediget af ombudsmanden, kan fastsætte en længere klagefrist end den 1-årige frist, der følger af stk. 3.

Præciseringen omfatter de tilfælde, hvor bestemmelsen i § 13 ikke direkte er til hinder for, at ombudsmanden behandler en klage, men hvor ombudsmanden på baggrund af § 14 mener, at sagen bør behandles af en administrativ myndighed, før ombudsmanden eventuelt behandler sagen.

Dette vil eksempelvis kunne være relevant, hvis ombudsmanden mener, at en sag bør forelægges den almindelige kommunale tilsynsmyndighed, eller bør behandles af en anden selvstyremyndighed, som er tillagt beføjelse til at føre tilsyn med et forvaltningsområde.

Hvis omstændighederne tyder på, at en eventuel ny klage ikke kan nå at blive behandlet inden udløbet af 1-års-fristen fra den afgørelse, den oprindelige klage angår, kan ombudsmanden i disse tilfælde vælge at meddele klageren, at en eventuel ny klage over den afgørelse, som den første klage angik, vil blive anset for rettidig, hvis den modtages af ombudsmanden inden en individuelt fastsat, kortere frist fra klagerens modtagelse af myndighedens svar.

Til § 13

Bestemmelsen er udtryk for det principielle synspunkt, at konflikter imellem forvaltningen og en borger bør søges løst parterne imellem, forinden en ekstern kontrolinstans som Ombudsmanden for Inatsisartut inddrages i sagen.

Det er ombudsmandens praksis, at klager over andre forhold end afgørelser, hvor en eventuel rekurs ikke er udnyttet, på samme måde som med klager over afgørelser, oversendes til rekursinstansen med henblik på dennes stillingtagen. Praksis er, at ombudsmanden i disse sager anmoder klager om at afvente rekursmyndighedens stillingtagen, forinden klager fremsætter klagen over for ombudsmanden.

Den manglende sondring mellem klager over afgørelser og klager over andre forhold skal sikre det beskrevne princip om, at administrativ klageadgang altid skal være udnyttet, inden ombudsmanden behandler en klage.

Ombudsmanden afviser (også) klager i de tilfælde, hvor en borger ikke har udnyttet den administrative rekursmulighed inden for den i loven fastsatte klagefrist, og herefter har klaget til ombudsmanden. Denne praksis udspringer af, at en borger ikke bør kunne vælge at klage til ombudsmanden som alternativ til en administrativ klagemulighed.

Klagefristen på 1 år i forhold til ombudsmanden, jf. lovforslagets § 12, stk. 3, regnes først fra det tidspunkt, da den øverste administrative instans har truffet afgørelse om det forhold, som klagen angår.

Afvisning på grund af fristoverskridelse, jf. lovforslagets § 12, stk. 3, er således subsidiær i forhold til afvisning på grund af manglende udnyttelse af en administrativ klageadgang.

Ombudsmanden kan dog, jf. forslagets § 15, stk. 1, tage en sag op af egen drift, uanset om den ulovbestemte administrative rekurs eller den lovregulerede klageadgang er udnyttet.

Til § 14

Til stk. 1
Bestemmelsen giver ombudsmanden mulighed for at afvise at behandle en klage, selvom klagen er indgivet rettidigt, rekursen udnyttet og klagen vedrører et forhold, som hører under ombudsmandens kompetence.

Bestemmelsen kan anvendes til at afvise sager og til at skære sagen til, således at kun dele af klagen realitetsprøves. Bestemmelsen er hidtil i praksis navnlig blevet anvendt til at afvise:

- rene bagatelklager,

- klager over forhold, som forudsætter en bedømmelse af det offentliges virksomhed i henhold til privatretlige regler,
- klager, som det ville kræve uforholdsmæssigt mange ressourcer at undersøge,
- klager som ombudsmanden skønner har et politisk formål og
- klager, som, eksempelvis af bevismæssige årsager, mere naturligt bør afgøres af domstolene.

Endelig er bestemmelsen anvendt til at afvise sager, som ombudsmanden har fundet mest hensigtsmæssigt at behandle som egen drift projekter, typisk fordi der er indgivet flere klager over ensartede forhold hos den samme myndighed.

Ombudsmandens beføjelse til at afvise klager, som i øvrigt opfylder betingelserne for at kunne behandles af ombudsmanden, bør fortsat kunne anvendes, som ombudsmanden finder det mest hensigtsmæssigt.

Til stk. 2
Ombudsmanden skal så vidt som muligt forsøge at give vejledning om, hvortil der kan klages, hvis ombudsmanden afviser en klage.

Til § 15

Til stk. 1
I praksis tages sager op af egen drift, såfremt sagen er af principiel karakter, eller sagen ud fra de foreliggende oplysninger kan indeholde grove eller væsentlige fejl. Anledningen kan være en omtale af en sag i medierne, en for sent indkommen klage eller klager med et indhold, hvor emnet eller dele af emnet bedst egner sig til en særskilt generel undersøgelse.

Beføjelsen til at rejse sager af egen drift stiller ombudsmanden anderledes end både rekursmyndigheder og domstole.

Ombudsmanden rejser årligt en række sager af egen drift. Sagerne offentliggøres på samme måde som klagesager på ombudsmandens hjemmeside. Som eksempler på sager rejst af egen drift henvises til sagerne 2019-6, 2021-3, 2022-3, 2022-6, 2022-7, 2023-6.

En del sager rejst af egen drift er personsager, hvor den pågældende part før sagen indledes vil blive kontaktet. Herefter beslutter ombudsmanden på hvilken måde, og i hvilket omfang, en undersøgelse iværksættes. Partens ønske om, at ombudsmanden ikke ad egen drift rejser en sag, vil som udgangspunkt blive respekteret. Hvis en undersøgelse indledes i en personsag, vil parten få mulighed for at udtale sig i sagen.

Til stk. 2

Bestemmelsen giver ombudsmanden mulighed for at iværksætte egentlige egen drift projekter omfattende flere sager hos en myndighed eller typer af sager ved flere myndigheder.

Som eksempler på undersøgelser rejst af egen drift henvises til sagerne 2019-3 og 2022-1, som omhandler gennemgang af kommuners sager om anbringelse og hjemgivelse af børn.

Til § 16

Ombudsmanden bedømmer under inspektioner af institutioner m.v. – ud over spørgsmål af mere traditionel retlig karakter – også almindelige, humanitære fysiske og psykiske forhold for institutionens klienter. Ombudsmandens vurdering er i den forbindelse præget af et krav om retssikkerhed, hensynsfuldhed og menneskeværdig behandling af borgerne. Ombudsmandens bedømmelse kan f.eks. give sig udtryk i forslag og henstillinger om bygningsændringer, bedre vedligeholdelse eller bedre fritids- og beskæftigelsesforanstaltninger.

Bestemmelsen giver ombudsmanden hjemmel til at besigtige forvaltningens tjenestesteder, herunder ombudsmandens adgang til at foretage egentlige inspektioner af kommunekontorer, undervisningsinstitutioner, sociale institutioner og offentlige kontorer med videre på linie med den kompetence, som eksempelvis er tillagt Folketingets Ombudsmand. Sådanne inspektioner kan efter ombudsmandens skøn foretages som selvstændige aktiviteter, eller i forbindelse med, at ombudsmanden i øvrigt besøger en by eller bygd.

Ombudsmandens undersøgelse af en institution på baggrund af et institutionsbesøg kan eksempelvis omfatte de skriftlige regler af ordensmæssig karakter, der gælder for den pågældende institution eller i forhold til institutionens klienter.

Med hensyn til ombudsmandens besigtigelse af tjenestesteder som led i oplysningen af en sag, henvises til bemærkningerne til § 18, stk. 4.

Til § 17

Bestemmelsen fastslår, at opgaven som national forebyggende mekanisme i henhold til valgfri protokol af 18. december 2002 til FN-konventionen om tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, er en del af ombudsmandens virksomhed.

Opgavens nærmere omfang er beskrevet i den valgfri protokols artikel 17 – 23 og artikel 35, som har følgende indhold:

> ”[…]
>
> Artikel 4

1. Hver deltagende stat skal tillade besøg i overensstemmelse med denne protokol af de i artikel 2 og 3 anførte mekanismer på ethvert sted inden for sin jurisdiktion og kontrol, hvor personer er eller kan blive berøvet deres frihed, enten i medfør af en afgørelse truffet af en offentlig myndighed eller på dennes opfordring eller med dens samtykke eller indvilligelse (i det følgende benævnt "tilbageholdelsessteder"). Disse besøg skal foretages med henblik på om nødvendigt at styrke beskyttelsen af disse personer mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.
2. I denne protokol betyder frihedsberøvelse enhver form for tilbageholdelse eller fængsling eller anbringelse af en person i et offentligt eller privat forvaringssted, som den pågældende ikke har tilladelse til frit at forlade, ved en retskendelse eller afgørelse fra en administrativ eller anden myndighed.

…

Artikel 17
Enhver deltagende stat skal senest et år efter, at denne protokol træder i kraft eller ratificeres eller tiltrædes, opretholde, udpege eller oprette en eller flere uafhængige nationale forebyggende mekanismer til forebyggelse af tortur på nationalt plan. Mekanismer oprettet af decentrale enheder kan udpeges som nationale forebyggende mekanismer med henblik på denne protokol, hvis de er i overensstemmelse med dens bestemmelser.

Artikel 18
1. De deltagende stater skal garantere de nationale forebyggende mekanismers funktionelle uafhængighed samt uafhængigheden af deres personale.
2. De deltagende stater skal træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at eksperterne i den nationale mekanisme har de kvalifikationer og den faglige viden, der er fornøden. De skal stræbe efter kønsmæssig ligevægt og en rimelig repræsentation af landets etniske grupper og minoriteter.
3. De deltagende stater forpligter sig til at stille de nødvendige ressourcer til rådighed for, at de nationale forebyggende organer kan fungere.
4. Ved oprettelsen af nationale forebyggende mekanismer skal de deltagende stater tage behørigt hensyn til principperne vedrørende nationale menneskerettighedsinstitutioners status.

Artikel 19
De nationale forebyggende mekanismer skal som minimum have kompetence til:
a) regelmæssigt at undersøge behandlingen af frihedsberøvede personer på tilbageholdelsessteder, jf. definitionen i artikel 4, med henblik på om nødvendigt at styrke deres beskyttelse mod tortur, grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf;
b) at fremsætte anbefalinger til de relevante myndigheder med henblik på at forbedre behandlingen af og forholdene for frihedsberøvede personer og for at forebygge tortur og grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf under hensyntagen til De Forenede Nationers relevante normer;
c) at indgive forslag og bemærkninger vedrørende eksisterende eller foreslået lovgivning.

Artikel 20
For at gøre de nationale forebyggende organer i stand til at opfylde deres mandat forpligter de i denne protokol deltagende stater sig til at give dem:
a) adgang til alle oplysninger vedrørende antallet af frihedsberøvede personer på tilbageholdelsessteder, jf. definitionen i artikel 4, samt om antallet af steder og deres beliggenhed;

b) adgang til alle oplysninger angående behandlingen af sådanne personer samt deres forhold under frihedsberøvelsen;
c) adgang til alle tilbageholdelsessteder og de dertil hørende anlæg og faciliteter;
d) lejlighed til at føre samtaler uden opsyn eller vidner med de frihedsberøvede personer, enten personligt eller med en tolk, hvis det skønnes nødvendigt, samt med enhver anden person, som det nationale forebyggende organ mener kan give relevante oplysninger;
e) frihed til at vælge de steder, de ønsker at besøge, og de personer, de ønsker at tale med;
f) ret til at have kontakt med forebyggelseskomiteen, at sende den oplysninger og mødes med den.

Artikel 21
1. Ingen myndighed eller embedsmand må påbyde, anvende, tillade eller tolerere nogen sanktion mod en person eller en organisation for at have givet den nationale forebyggende mekanisme oplysninger, hvad enten de er rigtige eller forkerte, og det skal ikke på anden vis komme en sådan person eller organisation til skade.
2. Fortrolige oplysninger, der indsamles af den nationale forebyggende mekanisme, er underlagt tavshedspligt. Oplysninger om personlige forhold må ikke offentliggøres uden udtrykkeligt samtykke fra vedkommende person.

Artikel 22
De kompetente myndigheder i den pågældende deltagerstat skal behandle anbefalingerne fra den nationale forebyggende mekanisme og indgå i en dialog med den om mulige gennemførelsesforanstaltninger.

Artikel 23
De i denne protokol deltagende stater forpligter sig til at offentliggøre og udbrede kendskabet til de nationale forebyggende organers årsberetninger.

…

Artikel 35
Medlemmerne af forebyggelseskomiteen og af de nationale forebyggende mekanismer tilstås de rettigheder og immuniteter, som måtte være nødvendige for den uafhængige udøvelse af deres virksomhed. Medlemmerne af forebyggelseskomiteen tilstås de i stk. 22 i konventionen om De Forenede Nationers rettigheder og immuniteter af 13. februar 1946 anførte rettigheder og immuniteter med forbehold af konventionens stk. 23.

[…]"

Navnlig artikel 4 om kompetence i forhold til private og halvoffentlige institutioner, artikel 18, stk. 2, om tilknytning af ekspertviden, som kan indebære en pligt til at knytte eksperter fra andre områder end juraen til arbejdet, artikel 19, litra c, om forslag og bemærkninger vedrørende eksisterende eller foreslået lovgivning, artikel 21, stk. 1, om sanktionsfrihed for personer, der giver den nationale forebyggende mekanisme oplysninger, artikel 22 om pligt til dialog om gennemførelsesforanstaltninger og artikel 35 om immunitet for den nationale forebyggende mekanisme, udgør en fravigelse fra det almindelige grundlag for ombudsmandens virksomhed.

Til kapitel 3 - Ombudsmandens sagsbehandling

Til § 18

Til stk.1
Pligten til at meddele ombudsmanden oplysninger, udlevere dokumenter og udarbejde skriftlige udtalelser påhviler de myndigheder, der er omfattet af ombudsmandens virksomhed efter § 7, stk. 1, 1. pkt. Derudover påhviler oplysnings- og udleveringspligten også de private institutioner m.v., der er omfattet af ombudsmandens virksomhed i medfør af § 7, stk. 1, 2. og 3. pkt.

Bestemmelsen vedrører udlevering af allerede foreliggende oplysninger eller dokumenter, herunder interne notater, protokoller, oplysninger på edb m.v.

Ombudsmandens praksis er beskrevet i ombudsmandens beretning for 1996, hvor ombudsmanden præciserede, at anmodningen om at "udlåne klagers sagsmappe" skal forstås helt bogstaveligt og ikke begrænses til reglerne om aktindsigt.

Det bemærkes i den forbindelse, at det er uden betydning, om dokumenterne er undergivet aktindsigt. Internt materiale, der udleveres til ombudsmanden, mister ikke herved sin interne karakter.

Ombudsmanden præciserede endvidere, at myndighederne ikke har kompetence til at vurdere, hvilke sagsakter der er relevante at fremsende, men at anmodningen skal forstås som en anmodning om udlån af den originale sagsmappe med samtlige dokumenter, der er indgået i sagen og har dannet grundlag for myndighedens sagsbehandling.

Bestemmelsen er væsentlig i ombudsmandens sagsbehandling. Det forekommer i praksis, at ombudsmanden efter afgivelse af en udtalelse i en sag konstaterer, at en myndighed ikke har udlånt samtlige sagsakter, og at ombudsmanden derfor må revurdere sit bedømmelsesgrundlag og revurdere sin kritik.

Til stk. 2
Bestemmelsen er et supplement til stk. 1, der alene omhandler ombudsmandens adgang til allerede eksisterende sagsmateriale. Hensigten med bestemmelsen er at undgå, at ombudsmanden begrænses i sin adgang til at indhente oplysninger til udelukkende at indhente faktiske oplysninger og dokumenter, som myndigheden er i besiddelse af, men tillige kan kræve, at en myndighed fremkommer med en redegørelse af mere principiel og/eller generel karakter for myndighedens behandling af den konkrete sag eller praksis på et sagsområde og den bagvedliggende retsopfattelse.

Til stk. 3

Bestemmelsen giver ombudsmanden mulighed for i sager eksempelvis, hvor en sag måtte være bortkommet i forvaltningen, at indkalde personer til indenretlig afhøring. Bestemmelsen har dog aldrig været anvendt i grønlandsk eller dansk ombudsmandspraksis, men opretholdes af hensyn til, at ombudsmandens muligheder for at udføre en effektiv kontrol ikke begrænses.

Til stk. 4
Bestemmelsen præciserer, at ombudsmandens inspektioner og besigtigelser også kan foretages i forbindelse med oplysningen af en sag.

§ 16 angår således inspektioner som selvstændige undersøgelser, mens § 18, stk. 4, angår besigtigelse af tjenestesteder som led i oplysningen af ombudsmandssag.

Til stk. 5
Med bestemmelsen er der hjemmel til, at ombudsmanden som led i sin inspektionsvirksomhed uden retskendelse skaffer sig adgang til private institutioner m.v., hvor personer er eller kan blive berøvet deres frihed, jf. § 7, stk. 1, 2. pkt., eller private institutioner, som varetager opgaver umiddelbart i forhold til børn, jf. § 7, stk. 1, 3. pkt. Ved inspektion forstås undersøgelse af både lokaliteter, journaler og andet materiale.

Bestemmelsen forventes kun undtagelsesvis anvendt og alene i det omfang, det skønnes nødvendigt for udførelsen af opgaver efter den valgfri protokol til FN-konventionen mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Til § 19

Til stk. 1
Bestemmelsen tydeliggør, at ombudsmandens bedømmelsesgrundlag er gældende ret, herunder forvaltningslovene og sagsbehandlingsregler i speciallovgivningen. Herudover vurderes sagsbehandlingen på grundlag af ulovbestemte principper om myndighedens sagsbehandling og myndighedens overholdelse af god forvaltningsskik. Endelig vurderer ombudsmanden, om myndigheden overholder menneskerettighederne i sin regeludstedelse og i sine handlinger.

Med hensyn til ombudsmandens vurderingsgrundlag i forbindelse med sin inspektionsvirksomhed henvises til § 16, idet det med henvisningen til denne bestemmelse præciseres, at ombudsmandens bedømmelsesgrundlag er bredere ved inspektioner end det retlige bedømmelsesgrundlag, som gælder for ombudsmandens undersøgelse af sager.

For så vidt angår ombudsmandens virksomhed som national forebyggende mekanisme i henhold til valgfri protokol af 18. december 2002 til FN-konventionen om tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, henvises til bemærkningerne til § 17.

Til stk. 2
Bestemmelsen fastslår, at principperne i landstingsloven om sagsbehandling i den offentlige forvaltning finder tilsvarene anvendelse på ombudsmandens sagsbehandling; dog med undtagelse af reglerne om aktindsigt.

Bestemmelsen indebærer, at ombudsmanden (og ombudsmandens medarbejdere) er underlagt principper om inhabilitet (hvilket også følger af bestemmelsen i § 5), vejledningspligt, partshøring og begrundelse, samt tavshedspligt (hvilket også følger af bestemmelsen i § 28). Princippet om pligt til klagevejledning har ikke praktisk relevans i forhold til ombudsmanden.

For så vidt angår de ulovbundne forvaltningsretlige grundsætninger (herunder f.eks. forbuddet mod inddragelse af usaglige hensyn) forudsættes det, at ombudsmanden fortsat vil lade disse finde tilsvarende anvendelse på ombudsmandens sagsbehandling, i det omfang dette skønnes relevant og foreneligt med ombudsmandens særlige funktion og virksomhed.

Det samme gælder de principper for god forvaltningsskik, som ikke har fundet udtryk i forvaltningslovene, herunder bl.a. kravet om, at forvaltningen skal være venlig, hensynsfuld, og tillidsskabende samt krav til effektivitet og betryggende rutiner.

Principperne i landstingsloven om offentlighed i forvaltningen er ikke omfattet af bestemmelsen. Alligevel må ombudsmanden i udgangspunktet antages at være underlagt et krav om notatpligt, som følge af det ovennævnte krav om "betryggende rutiner".

Ombudsmanden træffer ikke afgørelser i forvaltningsretlig forstand, og en eventuel tilsidesættelse af bestemmelsen vil således ikke kunne tillægges ugyldighedsvirkning i forhold til f.eks. ombudsmandens indberetninger, henstillinger eller beslutninger om ikke at tage en sag op til undersøgelse.

En eventuel tilsidesættelse af bestemmelsen fritager heller ikke en offentlig myndighed fra de forpligtelser i forhold til ombudsmanden, som følger af inatsisartutloven, f.eks. forpligtelsen til at meddele ombudsmanden de oplysninger eller udlevere de dokumenter, som ombudsmanden forlanger.

Hverken myndigheder eller klagere vil således over for ombudsmanden kunne støtte ret på bestemmelsen. Tilsidesættelse af bestemmelsen vil derimod kunne få betydning i forholdet mellem ombudsmanden og Inatsisartut, som i yderste konsekvens vil kunne afskedige ombudsmanden, hvis ombudsmanden varetager sine opgaver på en måde, som bevirker, at ombudsmanden ikke længere nyder Inatsisartuts tillid.

Til § 20

Muligheden for at afgive udtalelser har i praksis været ombudsmandens vigtigste beføjelse. Det har i praksis ikke været anset for påkrævet eller anset foreneligt med ombudsmandsinstitutionens særpræg og samfundsmæssige funktion at give ombudsmanden beføjelser til at træffe bindende afgørelser.

I praksis tilkendegives ombudsmandens opfattelse af en sag med mange nuancer. Ombudsmanden udtrykker i visse udtalelser kritik, hvor den rejste kritik afspejler sagens særlige nuancer og forhold. I andre sager afslutter ombudsmanden behandlingen uden at udtrykke kritik af en myndighed.

Ombudsmanden behandler klager over myndigheder og ikke over personer.

Ombudsmanden vil dog ikke være afskåret fra at henstille, at den ansvarlige myndighed rejser disciplinærsag mod en ansat, ligesom ombudsmanden i ekstraordinære tilfælde vil kunne indgive politianmeldelse mod ansatte i forvaltningen.

Endvidere vil ombudsmanden kunne indberette fejl og forsømmelser begået af borgmestre og kommunale råd til Tilsynsrådet for De Grønlandske Kommuner.

Såfremt den ansvarlige selvstyremyndighed ikke vil følge ombudsmandens henstilling om at undersøge, om et personligt ansvar skal gøres gældende, kan ombudsmanden give Lovudvalget i Inatsisartut meddelelse om forholdet, jf. lovforslagets § 23 og bemærkningerne hertil.

Til § 21

Til stk. 1
Bestemmelsen tydeliggør, at ombudsmanden har pligt til at høre den indklagede myndighed og den indklagede person. Høringspligten af den indklagede person påregnes imidlertid alene at blive foretaget i helt ekstraordinære tilfælde, da ombudsmandens undersøgelser først og fremmest retter sig mod myndigheder og ikke mod personer. Pligten gælder såvel undersøgelser, der er rejst ved klage, som sager, som ombudsmanden har opstartet som egen drift sag.

Med bestemmelsen er det tydeliggjort, at der er tale om en kontradiktionsregel, en regel om, at hver af parterne skal have adgang til at blive bekendt med og udtale sig om, hvad den anden part gør gældende.

Ombudsmanden vil fortsat kunne afslutte behandlingen af en sag ud fra en summarisk prøvelse, det vil sige uden høring af den indklagede myndighed, eksempelvis alene efter en gennemgang af sagens akter, hvis undersøgelsen sluttes uden kritik eller henstilling.

Efter fast praksis undlader ombudsmanden alene at høre den indklagede myndighed, såfremt ombudsmanden allerede ud fra klagen eller eventuelt efter en gennemgang af sagens akter, beslutter at afvise sagen, eller vurderer, at der ikke er grundlag for at udtale kritik eller afgive henstilling til den indklagede myndighed.

Til stk. 2
Bestemmelsen giver ombudsmanden mulighed for efter en konkret vurdering at beslutte, at offentlighedens og parters adgang til aktindsigt efter henholdsvis offentlighedsloven og sagsbehandlingsloven ikke skal gælde for så vidt angår dokumenter, der indeholder ombudsmandens foreløbige opfattelse i en sag.

Bestemmelsen kan eksempelvis anvendes i tilfælde, hvor offentliggørelse af en foreløbig redegørelse må anses for mindre rimelig over for den pågældende forvaltningsmyndighed eller af hensyn til enkeltpersoners retssikkerhed, særligt hvis ombudsmanden vurderer, at der kan blive tale om ændringer mellem den foreløbige og den endelige redegørelse efter høring af myndigheden.

Ombudsmanden kan indhente en særskilt udtalelse fra vedkommende myndighed om spørgsmålet forud for ophævelse af retten til aktindsigt.

Ved afgørelsen af, om foreløbige dokumenter fra ombudsmandens sagsbehandling bør undtages fra aktindsigt, bør der lægges vægt på, at det for alle parter må være mest forsvarligt, at offentligheden får mulighed for at debattere rapporter, udtalelser, redegørelser m.v. og konklusionerne heri på baggrund af fuldstændige og korrekte oplysninger.

Til § 22

Bestemmelsen giver ombudsmanden samme mulighed som Folketingets Ombudsmand for at henstille, at en klager eller andre meddeles fri proces, uanset om pågældende opfylder de økonomiske betingelser herfor.

Bestemmelsen får navnlig betydning, hvis et faktisk eller et retligt forhold alene kan klarlægges ved en bevisførelse, som ikke kan eller bør gennemføres inden for rammerne af en ombudsmandsundersøgelse.

Der vil eksempelvis kunne peges på sager, hvor det afgørende for klager er at få fastslået et erstatningsansvar hos myndigheden og kun i mindre grad konstatering af forvaltningsretlige fejl. Ombudsmanden kan ikke tage stilling til erstatningskrav, og sådanne krav mod offentlige myndigheder vil derfor ofte måtte afgøres af domstolene.

Bestemmelsen kan også tænkes anvendt i sager med virkelig tvivlsomme retlige spørgsmål, som ikke har kunnet afklares eksempelvis ved fortolkning af lovens forarbejder, eller i øvrigt i sager, hvori en borger har en retlig interesse i at få en bindende afgørelse af, om en forvaltning har begået fejl i sagsbehandlingen.

Til § 23

Bestemmelsen fastslår, at ombudsmanden er pligtig at give meddelelse til Lovudvalget i Inatsisartut, såfremt ombudsmandens undersøgelse af en sag viser, at det må antages, at der i den offentlige forvaltning er begået fejl eller forsømmelser af større betydning. Samtidig giver ombudsmanden meddelelse til det respektive medlem af Naalakkersuisut.

Ved udnyttelsen af denne regel må det forventes, at ombudsmanden tager udgangspunkt i sit bedømmelsesgrundlag, nemlig retssikkerheds- og retsbeskyttelseshensyn, således at væsentlige mangler ved forvaltningen eller alvorlige retskrænkelser i forhold til borgerne vil blive meddelt.

Ombudsmandens meddelelse om alvorlige fejl og forsømmelser begået af en kommunal forvaltning vil ligeledes ske til Lovudvalget i Inatsisartut, der har mulighed for politisk at rejse sagen over for det enkelte medlem af Naalakkersuisut eller over for formanden for Naalakkersuisut, som er formand for den øverste kommunale tilsynsmyndighed.

Ombudsmandens undersøgelser er som udgangspunkt rettet mod myndigheder og ikke mod enkeltpersoner.

Ombudsmanden vil dog fortsat, såfremt det undtagelsesvist måtte skønnes påkrævet, kunne afgive henstilling om, at personer, herunder medlemmer af Naalakkersuisut, retsforfølges for deres embedsførelse, jf. herved også bemærkningerne til lovforslagets § 7 og § 20.

En henstilling om retsforfølgning af et medlem af Naalakkersuisut efter landstingsloven om landsstyremedlemmers ansvarlighed forudsættes meddelt Inatsisartut og Naalakkersuisut efter § 23.

Til § 24

Bestemmelsen gælder alene civile sagsanlæg i anledning af en ombudsmandsudtalelse med det formål eksempelvis at få underkendt ombudsmandens udtalelse eller at få pålagt ombudsmanden at iværksætte en undersøgelse.

Civile sager mod ombudsmanden som privatperson falder udenfor.

Bestemmelsen vedrører ikke domstolenes efterfølgende prøvelse af sager, som ombudsmanden har behandlet.

Det fremgår af bestemmelsen ved brug af ordet "kan", at domstolene ikke er forpligtet til at følge en afvisningspåstand fra ombudsmanden.

Justitsministeriet har i brev af 8. marts 2001 meddelt Inatsisartut (tidligere Landstinget), at ministeriet ikke har bemærkninger til bestemmelsen.

Til kapitel 4 - Organisatoriske forhold

Til § 25

Til stk. 1
Bestemmelsen angiver ombudsmandens lønmæssige indplacering, hvor ombudsmanden modtager løn som den øverste embedsmand i Bureau for Inatsisartut (direktøren).

Der vil fortsat kunne tildeles ombudsmanden et personligt tillæg. Eventuelle personlige tillæg fastsættes af Formandskabet for Inatsisartut efter forhandling med ombudsmanden.

Bestemmelsen om til- og fratrædelsesfrirejser har baggrund i ombudsmandshvervets særlige karakter og sikrer, at ombudsmanden ved til- og fratræden ikke stilles ringere end medlemmerne af Naalakkersuisut.

For ikke at stille ombudsmanden ringere end embedets ansatte har ombudsmanden derudover ret til anvisning af personalebolig efter de gældende regler herom, samt til frirejse og flyttegodtgørelse i forbindelse med sin til- og fratræden.

Tilsvarende vil den foreslåede regel også være hensigtsmæssig i rekrutteringsmæssigt øjemed henset til de meget høje personlige krav som stilles til ombudsmanden.

Til stk. 2
Det følger af bestemmelsens 1. pkt., at ombudsmanden modtager pension efter de for medlemmer af Naalakkersuisut gældende regler. Reglerne om pensionsudbetaling er nærmere fastsat i landstingslov nr. 22 af 18. december 2003 om vederlag m.v. til medlemmer af Landstinget og Landsstyret m.v. med senere ændringer.

I henhold til disse regler ydes løbende et bidrag på 10 procent, mens der samtidig tilbageholdes et beløb på 5 procent. Det tilbageholdte beløb udgør egenbidraget til pensionsordningen.

I bestemmelsens 2. pkt. præciseres, at pensionsbidrag og egenbidrag beregnes på grundlag af ombudsmandens løn, medregnet et eventuelt personligt tillæg, ydet i medfør af stk. 1, 2. pkt.

Til stk. 3
Det følger af bestemmelsen, at ombudsmanden har ret til eftervederlag, som optjenes efter de for medlemmer af Naalakkersuisut gældende regler. Sådan har det også været efter ombudsmandsloven fra 2009 og 2017. Eftervederlag ydes uanset om ombudsmanden må fratræde uden varsel eller på ombudsmandens egen begæring herom, jf. dog bestemmelsens 3. pkt.

I bestemmelsens 2. pkt. præciseres, at eftervederlaget beregnes på grundlag af ombudsmandens løn, medregnet et eventuelt personligt tillæg, ydet i medfør af stk. 1, 2. pkt. Det er herved tydeliggjort, at eftervederlaget ikke beregnes på grundlag af vederlaget for medlemmer af Naalakkersuisut.

I bestemmelsens 3. pkt., som er nyt, fastsættes, at ombudsmanden ikke kan oppebære eftervederlag efter udgangen af den måned, hvori ombudsmanden fylder 70 år. Om baggrunden for bestemmelsen, som skal ses i sammenhæng med § 4, stk. 2, om den obligatoriske fratrædelsesalder, henvises til de almindelige bemærkningers afsnit 2.1.5.

Til stk. 4
Bestemmelsen fastslår, hvorledes der skal udbetales løn ved ombudsmandens fratrædelse eller død.

Det følger blandt andet af bestemmelsen, at ombudsmanden bevarer sin løn (medregnet et eventuelt personligt tillæg) i tre måneder fra udgangen af den måned, hvor ombudsmanden fratræder, såfremt ombudsmanden må fratræde uden varsel. Denne periode indgår i beregning af ombudsmandens eftervederlag efter stk. 3.

Til § 26

Bestemmelsen fastslår, at ombudsmandens administration og bevillinger er et anliggende under den interne forvaltning i Inatsisartut og således ikke er et anliggende for Naalakkersuisut. Det må principielt anses for væsentligt for ombudsmandens funktionelle uafhængighed.

Til stk. 1
Ombudsmanden er fortsat selv ansættelsesmyndighed for sine medarbejdere.

Til stk. 2 og 3
Bestemmelserne beskriver praksis på området.

Til stk. 4

Tidligere er Ombudsmandens bogføring sket i henhold til bemyndigelse fra Formandskabet i Inatsisartut, men ombudsmanden er nu selv ansvarlig for sin bogføring og økonomiske forvaltning.

Til stk. 5
Bestemmelsen har til formål at sikre, at de myndigheder, som ombudsmanden kontrollerer, ikke har retlige beføjelser over for ombudsmanden. Dette er en væsentlig forudsætning for, at ombudsmandens uafhængige status får et reelt indhold.

På grund af det grønlandske ombudsmandsembedes begrænsede ressourcer har det imidlertid i en række tilfælde været nødvendigt for ombudsmanden at overlade nogle organisatoriske opgaver til administrative myndigheder.

Det drejer sig om ombudsmandens lønadministration, som i dag varetages af lønadministrationen i Departementet for Finanser, Økonomi- og Personalestyrelsen i henhold til en aftale mellem ombudsmanden og Økonomi- og Personalestyrelsen.

Det drejer sig endvidere anvisning og administration af de personaleboliger, som ombudsmanden stiller til rådighed for sit personale.

Der er, med hjemmel i landstingsforordningen om leje af boliger indgået en aftale mellem Bureau for Inatsisartut og Departementet for Boliger om anvisning af personaleboliger til Inatsisartut og til ombudsmandsembedet.

Endvidere har ombudsmandens bogholderi periodevis, navnlig i forbindelse med stillingsvakancer, været varetaget af Den Centrale regnskabsafdeling i henhold til konkrete aftaler med ombudsmanden.

Denne overladelse af opgaver til myndigheder, som ombudsmanden fører kontrol med, har i nogle tilfælde i praksis givet anledning til usikkerhed om, hvorvidt de pågældende administrative myndigheder har myndighedsbeføjelser over for ombudsmanden og ombudsmandens medarbejdere.

Bestemmelse fastslår, at såfremt ombudsmanden fortsat finder det relevant at overlade opgaver, der angår ombudsmandsembedets organisation, til myndigheder m. v., som ombudsmanden kontrollerer, skal retsgrundlaget herfor være en privatretlig aftale, hvori såvel ombudsmandens som den pågældende myndigheds rettigheder og pligter reguleres.

Bestemmelsen vil få den umiddelbare konsekvens, at der skal indgås aftaler på områder, som ikke allerede er aftaleregulerede.

Til § 27

Adgangen til delegation vedrører situationer, hvor ombudsmanden eksempelvis på grund af sygdom, ferie, bortrejse eller anden årsag er midlertidigt ude af stand til at varetage sit hverv. Henset til embedets begrænsede personaleressourcer og til princippet om, at ombudsmanden selv forestår embedets interne administration, jf. også § 26, overlades det til ombudsmanden selv at fastlægge omfanget af delegation og de nærmere vilkår herfor.

Delegationsadgangen gælder såvel sagernes forberedelse som afgivelse af endelig udtalelse samt udøvelse af beføjelserne efter § 26.

Til § 28

Til stk. 1
Såvel ombudsmanden som ombudsmandens personale er omfattet af kriminallovens bestemmelser om tavshedspligt, se herved den gældende kriminallovs § 50.

Ombudsmanden er i samme omfang afskåret fra at videregive fortrolige oplysninger til offentligheden. De sager, som offentliggøres i ombudsmandens beretning er derfor gengivet i anonymiseret form.

Til stk. 2
Bestemmelsen har til formål at sikre, at ombudsmanden, som ikke er omfattet sagsbehandlingsloven, har en tilsvarende mulighed som administrative myndigheder har i sagsbehandlingslovens § 27, stk. 3, for at meddele tavshedspålæg til myndigheder, virksomheder og personer, som efter aftale med ombudsmanden udfører opgaver for ombudsmandsembedet. Bestemmelsen kan eksempelvis tænkes anvendt på aftaler med rengøringsfirmaer, IT-firmaer og forvaltningsmyndigheder, som ombudsmanden indgår aftaler med, jf. lovforslaget § 26, stk. 5.

Stk. 2 forudsættes anvendt på samme typer af oplysninger, som i den offentlige forvaltning er omfattet af sagsbehandlingslovens § 27, stk. 1.

Til § 29

Bestemmelsen tilsikrer, at betegnelsen ombudsmand forbeholdes stillinger, institutioner, m.v. som er reguleret ved lov vedtaget af Inatsisartut.

Bestemmelsen, som svarer til den danske ombudsmandslovs § 30, indebærer, at de i Grønland hjemmehørende institutioner, virksomheder, foreninger m.v., etableret på privatretligt grundlag samt de grønlandske kommuner, ikke uden lovhjemmel er berettiget til at oprette kontrolinstanser med den betegnelse.

Bestemmelsen indebærer ingen indskrænkning af statslige myndigheders anvendelse af betegnelsen ”Rigsombudsmand”.

Til kapitel 5 – Ikrafttræden m.v.

Til § 30

Til stk. 1
Bestemmelsen fastsætter, at loven træder i kraft 1. november 2026.

Til stk. 2
Den gældende Inatsisartutlov nr. 7 af 1. juni 2017 om Ombudsmanden for Inatsisartut ophæves samtidig.

Til stk. 3
Af overgangsbestemmelsen i stk. 3 fremgår det, at klager indgivet til ombudsmanden inden denne lovs ikrafttrædelse behandles i henhold til bestemmelserne i den gældende ombudsmandslov.

Bilag 1

Høringsnotat

Lovforslaget har været i høring i perioden 10. marts til 7. april 2026 hos følgende:

- Formandens Departement
- Departementet for Finanser og Skatter
- Departement for Udenrigsanliggender og Forskning
- Departementet for Fiskeri, Fangst, Landbrug og Selvforsyning
- Departementet for Boliger, Infrastruktur og Yderdistrikter
- Departement for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke
- Departementet for Børn, Unge og Familier
- Departementet for Sociale Anliggender, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender
- Departement for Natur og Miljø
- Departementet for Sundhed og Personer med handicap
- Departement for Boliger og Infrastruktur
- Avannaata Kommunia
- Kommune Kujalleq
- Kommune Qeqertalik
- Kommuneqarfik Sermersooq
- Qeqqata Kommunia
- Ini A/S
- Nalik Ventures A/S
- Grønlandske Advokater
- Transparency International Greenland

Forslaget har i samme periode været i offentlig høring på Inatsisartuts hjemmeside.

Der er modtaget høringssvar fra Formandens Departement, Departementet for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke, Departementet for Boliger, Infrastruktur og Yderdistrikter, Departementet for Finanser og Skatter, Departementet for Natur og Miljø, Departementet for Sociale Anliggender, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender, samt Kommuneqarfik Sermersooq.

Høringssvarene har foranlediget en ændring i affattelsen af forslagets § 25, stk. 1. Denne ændring har ikke indholdsmæssig betydning.

Høringssvarene har ikke givet anledning til yderligere ændringer i forhold til den version af lovforslaget, som var sendt i høring. Det foreslåede ikrafttrædelsestidspunkt er imidlertid

ændret som følge af, at lovforslaget først anden- og tredjebehandles under efterårssamlingen. Endvidere er de almindelige bemærkningers afsnit 6 og 7 tilrettet efter de aktuelt gældende lovtekniske retningslinjer.

I det følgende redegøres der for de indkomne høringssvar, med parlamentsadministrationens kommentarer hertil.

Høringssvar uden bemærkninger
Formandens Departement, Departementet for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke, Departementet for Boliger, Infrastruktur og Yderdistrikter, Departementet for Natur og Miljø, Departementet for Sociale Anliggender, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender, samt Kommuneqarfik Sermersooq har ikke bemærkninger til forslaget.

Departementet for Finanser og Skatter
Departementet for Finanser og Skatter takker i sit høringssvar for muligheden for at kunne afgive høringssvar og oplyser, at departementet til brug herfor har indhentet bidrag fra Økonomi- og Personalestyrelsen.

Departementet bemærker, at lovforslaget ikke inkluderer den 10-årige udnævnelsesbegrænsning, der forefindes i den nyere danske lovændring til lov om Folketingets Ombudsmand (Lov nr. 568 af 18. juni 2012). Departementet henvises til lovbemærkninger hertil, hvori det anføres, at en tidsbegrænsning på 10 år sikrer fornyelse og modvirker magtkoncentration, så ombudsmanden ikke sidder på posten uden reelt ophør. Samtidig styrker det uafhængighed og legitimitet ved at skabe klare rammer for udskiftning og undgå automatisk genudpegning.

Parlamentsadministrationens kommentarer:
Det skal hertil bemærkes, at en begrænsning af ombudsmandens samlede embedsperiode ikke indgik i den udgave af forslaget, som var i høring. Det følger af almindelige principper for lovkvalitet, at sådanne væsentlige ændringer til et lovforslag som hovedregel vil forudsætte en ny eller supplerende høring. Anbefalingen vil derfor skulle indgå i overvejelserne ved en eventuel senere revision af reglerne.

Vedrørende § 25, stk. 1:
Den gældende inatsisartutlovs § 25, stk. 1, angiver ombudsmandens lønmæssige indplacering, idet bestemmelsen fastsætter, at ombudsmanden lønnes som Generalsekretæren for Inatsisartut. Med lovforslaget foretages der en konsekvensændring af bestemmelsen, som følge af, at den øverste administrative leder af parlamentsadministrationen (Bureau for Inatsisartut) i forbindelse med en organisationsændring har skiftet titel til "direktør".

Departementet bemærker hertil, at det kunne overvejes at fremtidssikre loven, ved at undlade at angive stillingsbetegnelsen, og i stedet f.eks. fastsætte, at "Ombudsmanden lønnes som den

øverste stilling i Bureau for Inatsisartut." Derved undgås, at der opstår behov for konsekvenstilretning af bestemmelsen, i tilfælde af at stillingsbetegnelsen igen ændres.

Parlamentsadministrationens kommentarer:
Høringssvaret har medført ændring af bestemmelsens affattelse, således at stillingsbetegnelsen ("direktør") erstattes af "den øverste embedsmand".

Vedrørende udvidet tjenestealder fra 65 år til 70 år henleder departementet opmærksomheden på den gældende tjenestemandslovgivning, hvor der fortsat vil ske afskedigelse som tjenestemand ved udgangen af den måned, hvor tjenestemanden fylder 65 år. I stillingen som Ombudsmand vil aflønning derefter overgå til løn på overenskomstvilkår. I den forbindelse oplyser departementet, at der ikke foretages løntræk for udbetalt pension/tjenestemandspension (forskelsløn).

Parlamentsadministrationens kommentarer:
Høringssvaret forekommer at måtte bero på en misforståelse: Ombudsmanden lønnes i henhold til forslagets § 25, stk. 1, som den øverste embedsmand i Bureau for Inatsisartut, d.v.s. direktøren for Inatsisartut. Denne kan være enten tjenestemand eller overenskomstansat. Om den på et givent tidspunkt siddende direktør er tjenestemand eller overenskomstansat indebærer imidlertid ingen forskel i, hvilken løn ombudsmanden oppebærer. Det indebærer således heller ingen ændringer i ombudsmandens løn, hvis en tjenestemandsansat direktør for Inatsisartut overgår til løn på overenskomstvilkår som følge af, at den pågældende fylder 65. år.

Yderligere bemærkes, at ombudsmandsembedet hidtil ikke har været anset som en stilling, men som et hverv. Der er ikke med forslaget tilsigtet ændringer herved. Forslaget viderefører således også den gældende inatsisartutlovs § 1, stk. 1, hvorefter Inatsisartut vælger en ombudsmand, og § 6, stk. 1, hvorefter ombudsmanden i udførelsen af sit hverv er uafhængig af Inatsisartut.